

Bozuk Pusula • İsmet Bertan

Çocuk Kitaplar • Roman • 196 sayfa • Önerilen sınıflar: 4, 5, 6, 7

MİLLİ KÜLTÜR • GELENEKLER • DOĞA ve EVREN • SOSYAL İLİŞKİLER • KÜLTÜRLER

yolculuk • Anadolu • karavan • dede-torun • kültürel miras • iz sürmek • pusula • aile tarihi • gizem • müzik • milli parklar • antik kentler • macera • tarih • gezginlik • felsefe

Ödüllü yazar **İsmet Bertan** okurunu, macera ve gizem dolu bir Anadolu yolculuğuna çıkarıyor. Dedeyle torunun karavan tatili, Hattuşa'dan Divriği'ye, Nemrut Dağı'ndan Göbeklitepe'ye uzanıyor. Kadim uygarlıkların izinde yöresel zenginliklerle renklenen romanda, Âşık Veysel'in ezgileri, flamenko dansıyla buluşuyor. Birbirine kavuşmak için çırpınan eski pusula figürlerinin soluksuz, gerçeküstü arayışı ustaca anlatılıyor. Yaşadığımız coğrafyanın tarihiyle kurduğumuz bağ ve insanın yolculuğunda iz bırakan hikâyeler, büyü bir anlatımla ve renkli betimlemelerle canlanıyor.

Tunç ve dedesi, yaz tatilinde hayalini kurdukları yolculuğa çıkarlar. Karavan Tırtıl'la Ankara'dan ayrılan ikili, bozuk pusulanın kafası bozuk figürü Prens Valetta'nın sırrını çözmeye kalkınca rotadan sapar, Anadolu'da gezmeye başlarlar. Antika pusula yüzünden kazı alanlarına, antik kentlere, müzelere ve milli parklara uzanan yolda, Tunç yeni arkadaşlar da edinir. Dede torun, sürprizlerle dolu yolculukta, bir efsanenin parçası olduklarını fark edecektir...

TARTIŞMA KONULARI...

- 1- Birbirlerini geç bulmalarına rağmen, dede-torun arasında sıcak bir ilişki olduğu anlaşılıyor. İkisinin kişilik benzerlikleri neler? Dedenin isminin hikâyesi ne? Tunç'a "Yavru" demesinin özel bir anlamı var mı?
- 2- Kâtip karakteri, hangi açılardan sıradan bir dede tiplemesinden ayrılıyor? Yolculuk boyunca Tunç, dedesinin hangi niteliklerini keşfediyor?
- 3- Sizce yazar neden gerçek yerler, kişiler ve olaylar üzerine kurduğu romana bozuk bir pusulayı ve gerçeküstü hikâyesini dahil etmiş? Pusulanın romandaki yeri ne; romana adını verecek kadar ne özelliği var?
- 4- Yaşananlara, yerlere ya da anlara canlı tanıklık etmek yerine fotoğraflarını çekerek çevreye sürekli akıllı telefonun ya da fotoğraf makinesinin kamerasından bakma alışkanlığına tanık oldunuz mu? Bu alışkanlığın nedeni nasıl açıklanabilir; bu fotoğraf çekme "bağımlılığıyla" ilgili siz ne düşünüyorsunuz?
- 5- Kâtip Dede ve Tunç bu yolculuk sırasında tarihi öğrenmek dışında başka neler deneyimliyorlar? Bir yöreyi tanımak için tarihinden, ören yerlerinden başka hangi unsurlarıyla ilgilenmek gerekir?
- 6- Gezinmek ne demek; kimlere gezgin denir? Yaz tatilinde bir tatil yoresine ya da kışın kayak merkezine gitmek gezginlik sayılır mı?
- 7- Kâtip Dede'nin aile tarihindeki Şahende'siyle, Prens Valetta'nın Vera'sı arasında ne gibi benzerlikler kurulabilir? Bu romanda birbirini seven kaç çift var?
- 8- Otostopçu Melih ve Burak size nasıl bir ilk izlenim veriyor? Yaptıkları geziler, onlara birçok yer görmenin dışında neler kazandırıyor? Siz de günün birinde onlar gibi "gezin" olabilir misiniz?
- 9- Yolculukları sırasında tanıştıkları insanlar, dede ve toruna nasıl yaklaşıyor? Zorluk çıkaranlar ya da fırsatçılar var mı?
- 10- Yazar, "Onlar hiçbir yerin ve her yerin yolcusu," tanımıyla ne anlatmak istiyor?
- 11- Arkeolog Sevim Hanım neye dayanarak "Cennet Bahçesi"nin Göbeklitepe olabileceğini düşünüyor? Göbeklitepe'yi duydunuz ya da gördünüz mü?

- 12- Sizce astroloji neden en eski bilim dallarından biri? Çok eski çağlarda bile insanların astroloji konularıyla ilgilenmelerinin özel nedenleri olabilir mi?
- 13- Romanda yolculuk boyunca Anadolu insanının hangi özellikleri fark ediliyor? Siz bu özelliklere tanık oldunuz mu? Yoksa yazar bu konuda fazla mı hayalci; ne dersiniz?
- 14- Gezinlerin uğradıkları ören yerlerinden hangileri UNESCO Dünya Mirası listesinde? Bu uluslararası liste neden önemli?
- 15- Romanda gezinlerin uğradıkları, geldikleri yerlerden hangileri özellikle ilginizi çekti ya da hangisini ilk fırsatta görmek istersiniz? Nedenlerinizle birlikte açıklayın.

YARATICI ETKİNLİKLER...

Çalışmaların çoğu online / çevrimiçi ortamda, ekran başında da gerçekleştirilebilir.

- **Maket:** Öğrenciler 3 kişilik gruplar halinde çalışarak Karavan Tırtıl'ın ve Prens Valetta isimli biblolu pusulanın diledikleri malzemelerden, istedikleri boyutta maketlerini yapsınlar. Maketler "Bozuk Pusula Köşesi"nde sergilensin.
- **Pano:** Dünyayı otostopla gezen Melih ve Burak'ın yolculukları, size olumlu-olumsuz neler düşündürüyor? Arabayla, motosikletle, bisikletle, uçakla, trenle, karavanla gezmek dururken otostopla gezmenin güzellikleri ve tehlikeleri neler? Önce bu gezme yöntemiyle ilgili beyin fırtınası yapın, sonrasında bu tür gezi yapanlara ait basında yer alan haberleri tarayın. Bu haberlerden bir pano hazırlayın; ortaya çıkan verileri bir rapor olarak düzenleyin. Konuyla ilgili kitapta yer alan en beğendiğiniz cümleyi panonun altına yazın.
- **Müzik:** Kâtip'in dilinden düşürmediği "Kâtibim" şarkısını öğrenin ve koro-solo formunda seslendirin. Sıra, kitap, kalem, cetvel, pet şişe, bardak gibi el altındaki malzemeleri çalgı biçiminde kullanarak şarkıya eşlik edin ve kaydedin.
- **Resimleme:** Şarkının kaydını dinlerken, herkes bu müziğin kendine hayal ettirdiklerini, hissettirdiklerini istediği tür boyayla resimlesin. Resimler "Bozuk Pusula Albümü"nde sergilensin.
- **Atışma:** Öğrenciler karşılıklı iki gruba ayrılın. Bir grubun üyeleri gezgin olmanın olumlu yanını, diğer grubun üyeleri, karşılık olarak, gezginliğin olumsuz ya da riskli yanını söylesin. Bu atışma bütün öğrenciler ya da fikirler tamamlanıncaya kadar devam ettirilsin. Yanıtlar kaydedilsin ve sonunda gezginliğin olumlu-olumsuz hangi yönünün sınıf için daha belirgin olduğu saptansın.
- **Yazma:** Öğrenciler 3 kişilik gruplara ayrılın. Her grup, araştırmalardan edindikleri bilgileri de değerlendirerek, 14 bin yıl önce Göbeklitepe'deki yaşama ilişkin bir hayal kursun. Hayallerini, o dönemde yaşamış bir çocuk, din adamı, aile, bilge, asker, kral gibi bir karakterin öyküsü olarak yazsın. Bakalım, 14 bin yıl öncesinin yaşam kültürüne dair ne tür hikâyeler hayal edilecek?
- **Sergi:** Gezinlerin geçtiği yerleri gösteren haritayı (sayfa 8-9) büyük bir pano halinde düzenleyin. Öğrenciler 2 ya da 3 kişi olarak gruplansın. Gruplar haritada yer alan ve romanda anlatılan kültürel miras unsurlarını tanıtmak üzere çalışsın. Ulaştıkları bilgileri resim, yazı, çizim, fotoğraf vb. malzemelerle panoda ilgili noktaya yerleştirsın. Böylece her grubun eklemesiyle gezinlerin rotası zengin ve çok renkli bir kolaj olarak canlansın. Tarihsel mirasın yanı sıra rota çevresindeki her noktanın, yetiştirilen ürünler, barajlar ve baraj gölleri, yemek kültürü, gelenekler gibi yörenin tarımsal, ekonomik, yaşamsal özellikleri de bu kolaja eklensin. Çok renkli, çok görsel ve bilgilendirici bu kolaj pano, okulun en rahat görülebilecek yerinde sergilenerek herkesin yararlanması sağlansın.
- **Gezi:** Öğrenciler 2 kişilik gruplara ayrılın. Her grup romandaki gezinler gibi, bisiklet, motosiklet, araba, otobüs, uçak, tren, at, kamyon vb. bir araçla ya da yaya olarak bir gezi hayali kursun. Nereden nereye gittiklerini, yolda neler yaşadıklarını, gördüklerini, yediklerini, kurdukları ilişkileri vs anlatarak hayallerini haritanın yardımıyla kâğıt üzerinde gerçekleştirsin. (Örnek: ...gün Malatya'da bir kayısı bahçesinde kahvaltı yaptık/ Trabzon Maçka'da Sümela Manastırı'nda çıktık; o dönemde öylesine büyük bir yapıyı dağın sarp kayalarına nasıl inşa etmişler inanmadık...) Bakalım, kimler hangi rotalarda neler

deneyimleyecekler? İsteyen öğrenciler hayali deneyimlerini, “Sınıfın Gezginleri” etkinliğinde sınıfla paylaşsın.

- **Tartışma:** Halk arasında yaygın kanı, insanların birbirini en kolay yolculuk sırasında tanıdığıdır. Sizce bu kanı, romanda da kanıtlanıyor mu? Siz bunu deneyimlediniz mi; herhangi bir yolculukta daha iyi tanıdığınız bir arkadaşınız/tanıdığınız oldu mu? Herkes bu deneyimi üzerinden konuyu tartışsın.
- **Fotoğraf:** Romanda adı geçen kent ya da öğren yerlerini ziyaret etmiş öğrenciler, buralarda çekilmiş fotoğraflarını **Kolaj** uygulamasına eklesinler.